

Trit

Pròleg a la primera edició
de Jordi Llavina

emboscall

Primera edició: Columna, 2000

Segona edició (dins *a furt: Obra poètica 1990-2006*): emboscall, 2007

Primera edició digital: emboscall, abril de 2015

LA FIBRA VIVA DEL TE(I)X(I)T

Trit és el nom que el poeta Manuel Queralt dóna a aquest personatge commovedor del seu darrer llibre, que viu en una mena de palpentes de la intel·ligència fins que ha d'afrontar la ineluctabilitat del viatge. Un demiürg autosuficient, primer, amb una suficiència desdenyosa envers tot allò que no sigui la seva construcció pacient de fil (és com l'aranya «que edifica una casa», que Borges manlleva, en el seu exercici d'entomologia llibresca, a l'Alcorà); una criatura paorosament humana, tot seguit, a la qual els homes de la vall han badat els ulls. La llum, llavors, esbaldeix la fosca; la llum, llavors, és un àcid que escalfa la carn dels ulls, fins aquell moment embalbits i cecs, de Trit.

Queralt és un poeta rigorós, la complexitat del qual repta constantment la perspiciàcia i el coneixement del lector. En aquesta obra, però, que té una estructura travada com un canemàs de corda trenada, les dificultats mai no arriben a enterbolir la via. L'autor ha donat la forma d'un mite a la seva narració: Trit, l'habitant esquerp de les muntanyes, passa el temps filant la seva llar. La seva activitat té força de Penèlope: hi ha una certa fatalitat que ens fa intuir que la casa de Trit mai no serà conclusa. Més endavant, recordarà també la lliçó d'Ariadna: aquell mateix fil que, debanat una vegada i una altra, li havia embenat els ulls de la consciència, arriba un dia que l'unirà amb els homes de la vall, amb les seves històries tràgiques; amb el seu viure esqueixat i el seu alè moridor.

Un dia, a Trit se li acaben les existències de fil. I no concep altra sortida que baixar fins a la vall per cercar-ne de

nou. És la primera vegada que el demiürg –aquest àngel de vidre, immaculat com la bromera dels núvols– s’ha d’enfrontar amb el fang humà. El primer cop que el vidre i la bromera s’ensutzaran amb la sang espessa de les passions baixes de l’ésser que, tot comptat i debatut, fa només quatre dies que s’ha alçat damunt les potes del darrere (les contalles de la vella que maseguen l’ànima de Trit; o que inventen –i li enfonyem pit endins– un cor de carn per al creador dels cims).

Dones crucificades els monyons dels cossos de les quals fan via riu avall; un nen apallissat, flagel·lat per la seva mare, que el desa, com una relíquia sinistra de víscera encetada, dins d’un armari. Trit no pot girar la vista davant l’atrocitat que es desprèn de les paraules de la vella. La truculència, la sevícia, tenen, per fi, una expressió justa, perquè és Trit qui les objectiva. Escoltant, Trit escriu la història malmenada dels homes al llarg de la Història. L’abominable fam de sang, el seu afany de destrucció... però també –en la veu trencada, en la boca bastonejada del fill lliurat a un sacrifici tortuós (mai no acabat de segellar el seu taüt domèstic)–, la pietat:

*Ho sento si avui has obert la porta
de l’armari i no he pogut oferir-te
ni el meu petit cos perquè el maltractessis.*

Trit, aquell gegant insensible de les muntanyes, ha pres consciència: la baixada als inferns ha representat (i mai millor dit) el bateig de foc de la seva consciència. Fins aleshores, teixia un tapís elemental, d’una perfecta monotonia, d’una grisor absoluta. La cantarella d’aquest vers

formidable: «cus, embasta, sargeix, repunta i broda» recalca l'amoïnosa rutina artesanal a què s'ha lliurat des de temps immemorials, la melopea del seu cant.

Però un avatar inopinat l'obliga a arromangar-se: i també ens hi obliga a nosaltres, llegidors, que hi veiem a través dels ulls consternats de Trit; que bracegem, com ell, per un paisatge que prefigura l'apocalipsi («pertot la mort»). Aquest és un llibre fonamental: una al·legoria poderosa l'abast de la qual és molt difícil de calibrar en les lectures de tempteig. El Trit andarec i capcot que es dirigeix, per ventura seva, per la seva dissort, a la plana, té una força corprenedora. El mite es va fent, vers a vers, símbol. El llibre, una metàfora preciosa de la mateixa escriptura desfibrant-se, teixint-se de bell nou. Tothom sap que trit vol dir esmicolat, i que les paraules text i teixit remunten fins a la mateixa font etimològica. Estava escrit: havia d'arribar el moment què al mite de creació queraltiana se li desfés el tapís als dits. La conseqüència d'això és que l'extrema lleugeresa de la seva condició àulica acabarà relegada a una ferida en pell plebea: una nafra fonda en la carn de la consciència.

Jordi Llavina

*Els antics morts han fugit del cercle i s'han alçat
i somriuen amb calma estranya.*

IORGOS SEFERIS

PRIMER

On es té la primera panoràmica d'una immensa vall i on es vol fer creure que els seus habitants comparteixen un secret.

.....

(Vist des de massa lluny tot ens duria a afirmar, sense por a equivocar-nos, que els éssers de la vall no tenen cap
5 inclinació per les muntanyes, fins i tot podríem dir que no mostren gens d'interès per un bosc que cobreix aquelles muntanyes; no, no aniríem errats si els senyals fossin concloents.

10 Ara bé, si busquem una evidència, una de decisiva i inapel·lable, convençuts que és al contrari, només caldria anar fins allí i comprovar-ho.

.....

15 Realment, si arribéssim a acostar-nos una mica, segur que entreveuríem com alguns habitants mal dissimulen aquell desinterès per les muntanyes.

Vist així, des de més a prop, potser
20 podríem ser còmplices, testimonis privilegiats dels secrets que amaguen.

Amb tot, però, caldria un elevat esperit de sacrifici, perquè
podrien passar anys, molts més que una vida,
25 abans que, per atzar, un dels habitants

es deixondís després d'un llarg estat
letàrgic i, com qui no vol, deixés
caure emperesida l'atenció
—repàs lleu— sobre boscos i muntanyes.
30 Llavors, si arribéssim a temps i fóssim
capaços d'atrapar-los la mirada
instants abans de segellar per sempre
els ulls, llavors, només llavors, podríem
especular que hem mig fet un petit
35 avenç per començar a entendre la casa.
Sí, perquè es tracta d'un incert refugi
amagat sota l'espessor dels arbres
el qual cap dels pobladors de la vall
ja no tornarà a ocupar mai més
40 ni en cap dels somnis que cadascun
d'ells podria abraçar per separat.)
.....
(Gegants malves afanaven el sol
s'ajeien a dormir sobre la ratlla
45 de ponent i amagaven el botí
darrere les seves immenses panxes.
Els habitants haurien desitjat
tornar a ser amos del seu cos i emprendre
sense gaire esforç un vol lleuger i ràpid:
50 percaçar blau endins els últims raigs
de llum abans no s'esmunyís el jorn
a l'amagatall dels lladres; ho haurien
desitjat amb força, però en sabien
massa del llast que arrosseguen els ossos.
55 La gran majoria dels habitants
retraurien al temps un ritual

que els hauria dut impassibles, dia
darrere dia, a l'estat actual.

«Els gegants malves retenen el sol.

60 *Us puc assegurar que quan se sentin
les mans escaldades, el deixaran.»)*

.....

(Potser alguns, però pocs, es mirarien
sense interès les muntanyes. D'aquests,

65 *només una part insignificant,
la dels més audaçs, arribaria
a creure's que el breu somni de la vida
encara els xiscla ben endins, profund:*

«By Thee with bliss, o bounteous Lord,

70 *the heaven and earth are stored.*

This world, so great, so wonderful,

Thy mighty hand has framed.»)¹

.....

SEGON

De Trit, l'habitant de les muntanyes, dedicat de ple a la feina de construir una casa molt especial i on es pot veure que la vida transcorre monòtona i tranquil·la.

.....

- 75 (S'està a la muntanya i la veritat
és que no sap per què no viu a una altra
banda. Tresca tot el dia i ho fa
amb interès i dedicació
i s'hi escarrassa molt, massa, però
- 80 tampoc no sap ben bé per què treballa.
No hi ha preguntes, i això és tot.
Pensa que no hi ha cap casa igual
a la seva. No ho sap, mai les ha vist.
Tampoc no ha vist l'altra banda del bosc.²
- 85 Tots, des dels grans elements constructius
fins els detalls més insignificants,
es gesten amb filatures de molts
colors i matèries, aspres, fines:
cus, embasta, sargeix, repunta i broda.
- 90 I gairebé mai no aixeca el cap si
l'objectiu és aconseguir una peça
nova o reparar-ne una de més vella.
Dits destres han aixecat una casa
que respira quan ell respira i dorm
- 95 quan s'abalteix dins la nit compartida:
cus, embasta, sargeix, repunta i broda...
Si el disseny no té res d'especial

és perquè les mans es mouen guiades,
 només, per les necessitats més bàsiques.
 100 De tard en tard, però, es permet
 manllevar hores a la son i teixir
 tapissos que representen paisatges
 d'un somni estrany: espais imaginats,
 entrada la nit, enllà la muntanya...
 105 Dels tapissos brodats amb molta cura
 se'n desprenen granets de sorra grisa
 que imperceptible l'aire d'un lament
 empeny les dunes d'un desert de cendres.)

 110 (Perquè sempre ha estat aquí dalt, mai no
 ha baixat, no en sap res, no l'interessa.
 De tard en tard, hi ha veus i planys que pugen
 de la vall, xiscles aguts que s'escolten
 quan el ritme de treball es relaxa:
 115 posem per cas, el descans d'un braç las
 després de cosir llargament la casa.
 Pensa, però, que només són cabòries.
 Fins on arriba el film de la memòria,
 els fotogrames dispersos ens mostren
 120 un Trit sempre dedicat a la feina:
cus, embasta, sargeix, repunta i broda...)

TERCER

On es mostra com de sobte la seguretat de la vida tranquil·la es pot trencar i de com Trit coneix el desassossec de l'existència.

.....

125 (El batiport desvela l'existència
més obscura d'un soterrani on cap
raig de lluna arriba a descobrir els fongs
que l'entelen. Els fils que en un passat
remot la bastiren, van ser cosits
a ple sol, molt abans d'alçar la casa.
130 I Trit no ho recorda, ja no recorda
com és l'estança que d'antuvi ha fet
de magatzem, que sempre ha acumulat
piles de cabdells perduts dins la fosca.)

.....

135 (A l'inici un punt de peresa el fa
dubtar una mica però de seguida
reacciona perquè sap molt bé
que quan s'acaba el fil, hi cal tornar.
Tot i ser aquest un acte invariable
140 i quotidià no pot evitar
que cada vegada que obre la trapa
i profana el silenci de la cambra,
un calfred li repassi el moll dels ossos.
És un defici que no el deixarà
145 fins que cerqui, palpi i agafi i pugi
llampant les escales del soterrani
i obstinat torni de nou a la feina.)

.....

150 La música tranquil·la del bosc guia
les passades, les mans lleugeres han
apès les accions justes de cada
puntada. Del fet que per mala sort
em punxés un dit, no es poden extreure
conclusions massa precipitades.

155 Realment, mai no m'havia punxat
abans i tot apunta a què no té
per què tornar a passar. El cert, però,
és que la música ha deixat de ser-ho
i s'ha convertit en molesta fressa.

160 Tot i així, sembla que res no canvia.
Com sempre, les cançons del bosc s'enfilen
als arbres i riuen entre els seus dits
i de nits pregunten dessora les fulles.

.....

165 Cus, embasta, sargeix, repunta i brod... !?
I broda ? Quan s'acaba cal tornar
al soterrani; a les fosques no
hi ha límits i l'espai s'estima fins
on arriben els braços: més enllà,

170 tot s'imagina... No, no és possible...
La memòria d'aquestes parets,
fongs i terra humida, m'enfanga mans
i genolls: furiós, de quatre grapes
exploro els reclaus... No, no és possible...

175 I no has sospitat que era molt estrany
que no s'acabessin mai els cabdells ?

.....

(Ciudadà d'honor de cercles idíl·lics

mestreges l'ésser massa confiat,
180 desprecies els xiscles de la vall
i evites entendre el significat.
Tot d'una la seguretat s'escapça
com qui no s'adona i fa caure un plat
i l'escriassen: barreja de por,
185 de bocins, de mosaics multicolors
d'un passat que recerca les imatges
triades d'entre infinits punts, perduts
a l'abisme profund de la memòria.
L'exèrcit a cavall de les presències
190 cridades a néixer, deixen l'obscur
mig cotes, menys tímides, s'incorporen
–inquietud i neguit– fent tentines.)
.....

QUART

De com, desorientat per la manca de fil per continuar la casa, Trit decideix baixar a la vall i cercar aquest valorat material i on, sense voler adonar-se'n, té el primer contacte amb uns habitants molt silenciosos.

.....

- 195 (Escorcolles tots els racons, debades,
i si els capcirons no enfilen, els dits
es garroten, les mans perden el gest
i cercant fil embogeix la mirada.
El desencís puja del soterrani
200 i escampa desassossec per la casa.
Durant un temps és fàcil recrear
el fil absent perquè en coneixes tan
a fons el seu regust, olor i textura
que és prou senzill imaginar que encara
205 mig clous les parpelles i el fas passar
amb encert per l'ull prim de les agulles.
Però si vius en la mentida creixen
els dubtes sobre el que és ver i real:
xisclen dedins el cap, veus turmentades.)
210
- (Sotabosc, els faigs s'estiren i pugnen
des de la terra i esclaten sadolls
de sol i blau, riures d'un verd intens:
fulles que de nits faran d'estrelles.
215 I a contracor abandones de pressa
el recer que d'ara endavant viurà

solament al dedins de la memòria..

.....

Llavors supliques, cantes lletanies
220 i salmegegues, reiteres un monòton
«no comprenc la mala sort»... i la negues.
Mentre pregues, engegues impropèries
i renegues. Mentre baixes rabent
i ensopegues, només vols un final:
225 deixar la inacabable reixa d'arbres
i abandonar-se a la sort de la vall.)

.....

(Vist des de lluny, una frontera es pot
traçar precisa amb una sola línia.

230 De prop, el trànsit d'una banda a l'altra
és confús i el traspàs és un espai
d'intercanvis entre ambdues parts on
el caminant aprèn i oblida alhora.
Aprèn els petits detalls que primer
235 apareixen com a intrusos aquí
i allà escampats però que a poc a poc
enceten el perfil d'un nou paisatge.
I també oblida quan els vells detalls
són escassos perquè a cavall d'un canvi
240 l'indret de l'espai passat es desgrana
i els arbres s'emboiren: records dispersos.
El caminant obsedit es descuida
i no s'adona que el seu entorn muda.)
«Fil, més fil, on podré trobar més fil?»

245

(Llavors, no hi ha traspàs, no hi ha durada
i l'intercanvi és bruscat, sobtat l'espai:

des del bosc frondós al desert més àrid.)

«I ara, com és que he arribat fins aquí?»

250

(Erts, muts, la vall és estesa de cossos.
Cares robades, mancades d'ulls; sense
les finestres del món i de la llum,
la carn es descompon impertorbable.

255 Irrita el seu silenci i la presència
de tantes mirades buides i absents.

Pertot la mort: la terra que trepitja,
l'aire que respira i a poc a poc
també la ment: un costum, una espessa

260 boirina que encobreix els sentiments
i deixa que la raó despullada
decideixi per ell, freda i cruel.)

«Fil, més fil, on podré trobar més fil?»

CINQUÈ

On es veu que Trit dóna més importància a la recerca del fil que als habitants de la vall, als quals exigeix ajuda. Després, Trit es troba amb una vella molt xerraire que parla en plural i que li explica uns relats sorprenents.

-
- 265 «Deixeu-me passar, deixeu-me passar!
Restes immundes, deixeu-me passar!
Tinc pressa, necessito trobar més
fil, però, que no ho enteneu? Per què
no m'ajudeu? El silenci és terrible.
- 270 Parleu restes pudents, parleu immundes!»
.....
- (Com una sageta d'aigua glaçada,
que apuntés l'entrecella i concentrés
al seu extrem la fredor d'un carnatge,
- 275 caramell que no et deixés d'apuntar
i perseguir a totes bandes i a cada
passa volgués esculpir-te al front
l'epitafi de cadascun dels cossos.
Com el rictus que invisible es comença
- 280 a tòrcer a la comissura dels llavis,
inconscient preludi del que vol
venir per després passar involuntari
del somrí al riure rítmic i alegre
i, com sense importància, però
- 285 ràpid, al riure hilarant i espasmòdic
que t'ha de dur als límits de la follia.)

I ara, com és que he arribat fins aquí?
.....

Potser si ho dic fluixet i molt suau:
290 «Ningú no sap on puc trobar més fil?»
.....

No hi ha ningú que m'escolti? Per què
s'estén aquest desert davant dels meus
ulls, per què hi persisteix tant de silenci?
295

Què serà de mi, què serà de mi..
Després de la meua veu, una pausa,
i la mudesa raspallada només
300 per la fressa de l'aire quan traspassa
els cossos erts que lents es descomponen.
«És que no queda ningú que m'escolti!»
.....

305 (Un dring, un únic dring com a resposta.)
.....

*Perdoni, jove, si us plau, ens podria
acostar l'anell, a la nostra edat,
310 ajupir-nos suposaria tot
un sobreesforç que no ens podem permetre:
veritat que no ens ho podem permetre?
I és que amb els anys, ja se sap, i tan soles...
i per aquí passa, com li ho podríem
315 dir... poca gent ? Oi que sí que accedirà
a una nostra voluntat tan senzilla?
Oh! Gràcies, moltes gràcies... On?*

Sí. No el troba? Renoi, la joventut
 d'ara ja no és com la d'abans. Miri,
 320 és allí baix, s'ha ficat per la boca
 d'aquell petit crani. No, home, no,
 no posi cara de beneit. Només
 cal que introdueixi la mà dins d'aquelles
 petites i magnífiques mandíbules
 325 —ja ens agradaria a nos, ja, tenir
 les seves dents, però, què hi podem fer,
 la vida és tan, tan... injusta? —La vida,
 hem mormolat la vida? ha! ha! ha...!
 Oh! Però, perdoni'ns, potser que anéssim
 330 per feina. Escolti, no posi cara
 de babau —que, per altra banda, no
 li escam— i porti'ns l'anell: un record
 molt preciós del qual, el nostre dit,
 comença a enyorar-se. Acosti's sense
 335 por, no el mossegarà, no. Refot, que
 no, home, que no! Que no ho veu que és ben
 morta. Que com sabem que és d'una nena...?
 Però què significa tota aquesta
 xerrameca? Què hi fas aquí? Que això
 340 tu també t'ho preguntes? Doncs, si tu
 no ens ho saps dir, no crec que cap d'aquests
 que jeuen dessota els nostres peus ens
 ho puguin pas explicar: ha! ha! ha...!
 Bé, veiem que no ets gaire de la broma,
 345 tu. Que necessites no sé quin coi
 de fil, oi? Ja és ben estrany, ja, quines
 coses passen. Nos creiem que podríem...
 Ep, ep, tranquil! No t'esveris, anem

350 *a pams. Mira, avui estem de bon humor
i disposades a..., com ho diríem...
a fer una bona acció. Hem parlat
de fer una bona acció? Ha! ha! ha...!
Bé, bé, no insistim, no. No cal que posis
cara de murri. Si vols el que vols,
355 abans, però, et demanarem que escoltis
una miqueta aquestes pobres velles,
que la fem petar, vaja, estem tan soles...
No? Ens dius que no? Que tens molta pressa.
Silenci, silenci! Seu, t'ordenem
360 que seguis i escoltis només un parell
de relats sobre aquest entrellat d'ossos.*

.....

SISÈ

On la vella explica a Trit un primer relat referent a un dels habitants, una nena que ha viscut la guerra i on es demostra que la vella té un humor molt negre.

-
- 365 *«Pels carrers bruts d'un raval, afuats
els xiscles d'un nadó acabat de néixer,
el silenci nu de la nit s'esquinça.
Gemega i plora tant i amb tanta ràbia
que: qui gosaria aturar-la, qui
arrabassar-li el seu trosset de vida?»*
- 370
- 375 *«La nena, tan petita, s'esforçava³
per somriure i atendre amablement
les preguntes dels contertulians
i com, lluny de l'horror, encara creia
que potser hauria estat millor no néixer
perquè, després d'aquell matí devora
el riu, les nits se li feien molt llargues:
“A la deriva, arrossegada pel
corrent, baixava una dona –clavats
380 peus i mans– sobre un improvisat rai.
Les conques dels ulls buides, arrencats
el nas, les orelles... fosca la sang.”
I li va semblar que encara es movia,
que s'esforçava per tombar el seu fat.»*
- 385
- Com es dibuixa el darrer somrís? Pren*

*una nena i arrenca-li les galtes
per sobre les genives i acosta-li
caramelets —d'aquells que el cor et mana
390 quan els sentiments són d'allò més tendres—
dóna-li un caramelet i que el llepi
i mira-li amb atenció 'la boca'
i espera, veuràs com li cau la baba.
Ha! ha! ha...! Si, ho sabem, ho sabem...
395 Però és que no ho podem evitar.
Mira que n'arriben a ser de ximples:
tants d'esforços per néixer i sobreviure...
Oi que són entretinguts, els relats?
.....*

SETÈ

On la vella continua amb una segona història, del mateix to que l'anterior, sobre un altre habitant, un nen que és apallissat de forma reiterada per la seva mare i com, en un dels somnis del nen, lluny de culpar-la a ella, hi projecta tot el seu odi.

- 400
- «I amb tot, cada matí, quina alegria⁴
sempre que obries l'armari: infinites
agulles de llum punxaven l'entorn
d'una figura i la teva presència*
- 405 *era una ombra inescrutable, clavada
al fons dels ulls i on, amb mirada trita,
cercava un petit gest del teu amor.
I d'una estrebada em llançaves fora:
i el dolor a cada porus de la pell,*
- 410 *i xiscles i més dolor, i més xiscles,
fins que s'esvania el coneixement.»*
.....
- «Deixat a la sort de no arribar enlloc,
l'aigua bruta de l'infern del molí⁵*
- 415 *feia tangibles els límits d'un poble.
El sol crucificava dies contra
els ametlers i arreplegava els fills
del terròs sobre els llençols del silenci.
—Qui gosaria destorbar la tarda?—*
- 420 *A les basses, pudien restes d'aigua
estanca i, esventrades a trets, granotes
panxa enlaire. Només les mosques, negres*

*companyes de la sort, s'arriscarien
 amb el seu festí a destorbar la pausa.*
 425 *—Lo seu és anar fent, no té importància.—
 Puntetes brodaven, d'una banda a l'altra,
 fascinades pel blau, trossets de cel,
 i eren tan ràpides que resultava
 difícil seguir-les amb la mirada.*
 430 *Vives fintes, vol entretallat ple
 de paranys i suggeriments ficticis,
 destinats a convèncer els curiosos
 perquè desistissin del tot seguir-les:
 ocells que ningú sap on fan el niu.*
 435 *Ni en els somnis, quan atrevit volava,
 no aconseguiria mai de tocar-les.
 Mar d'aigües granelloses, la collita
 d'ametles s'assecava a les esgolfes.⁶
 Les orenetes entraven rabents*
 440 *per una única finestreta sense
 vidres i en sortien esperitades.
 —Qui gosaria destorbar la tarda?—
 Pujaria els graons de dos en dos
 excitat perquè, després d'un estudi*
 445 *llarg i minuciós, per fi tenia
 un pla intel·ligentíssim, perfecte.
 En el precís moment que un fregar d'ales
 avancés la immediata presència
 d'un ocell, es llançaria a tancar,*
 450 *primer, els dos batents i, després, la porta.
 L'animal, fora de si, cercaria
 giravoltant les possibles fugides,
 però no trobaria cap sortida.*

Esgotada, s'amagaria dins
 455 del seu niu i xisclaria en silenci.
 Apostat sobre una onada d'ametles,
 potser amb un o dos trets,⁷ perforaria
 l'estoig de vida, les parets de fang.
 Llançaria el cos sobre la teulada
 460 de l'església i un cop entre les lloses
 el remataria a trets, un darrere
 l'altre, fins l'avorriment, fins que no
 quedés res més que un plomissall deforme:
 cos trit, llençat cara al sol com a escarni
 465 per l'insult d'un dia tan clar, tan viu...
 —Qui gosaria destorbar la tarda?—

 «Els mil i un cops m'han desfet els sentits:
 sang assecada a les temples i als llavis,
 470 i a les mans, i als genolls... i a la memòria.
 Ho sento si avui has obert la porta
 de l'armari i no he pogut oferir-te
 ni el meu petit cos perquè el maltractessis»⁸

VUITÈ

De com sembla que la vella no té intenció de callar i com gairebé
aconsegueix d'eternitzar el seu monòleg amb un parany
enginyós.

- 475
Va continuar explicant mil històries
durant molt de temps, no sé quant, potser
dies d'insuportable turment. Eren
tants els relats que ja no me'ls escoltava.
- 480
Indicis de dubte van creuar el seu
rostre o, potser no, potser només era
un monstre que recobrava l'alè
per reprendre els relats amb renovada
485 força. Llavors, em va semblar que alguns
dels personatges repetien nom,
com si s'entretexissin les històries
que abans relatava per separat.
Més tard, no sé quan, apareixerien
490 els noms barrejats, com si els habitants
de la vall convergissin cap un únic
i decisiu relat. Tot el dolor,
tot el terror que carreguen els mots
es cabdellaven endins del meu cap
495 i al voltant d'un sol punt, precís, compacte.
Un punt que a cada nou relat creixia
punyent, impossible de suportar.
I el cap..., el cap...! Si seguia un instant
més, el meu cap esclataria en mil

500 bocins i finiria com aquells
miserables. I em premia fort, molt
fort, les temples i tancava també,
fort, fort, les parpelles i, tot seguit,
li vaig vomitar un crit terrible: Prou!

505
Enfurismada, escopí una mirada
plena d'odi: tot estava perdut.
Segur que no compliria la seva
promesa d'ajudar-me a trobar el fil.

510 *Sempre has dut la sort del fat enganxada.*
I, tant si vols com si no, aquí et quedes.
.....

(Aquell ésser estrany que havia insistit
tant amb la immobilitat de la seva
515 vellesa, de sobte, es va posar a córrer
i va desaparèixer engolit
dins el paisatge: estela de pols,
ziga-zagues i cabrioles folles
i un riure de fons, persistent, en dansa.)

520

NOVÈ

On, prop d'abandonar i de forma inesperada, Trit es troba amb el cap d'un fil que és a punt de perdre. Després, es veu com recupera l'esperança mentre cabdella aquest fil fins a la casa i on, finalment, té una gran sorpresa.

.....

(I mentre percaces, el cos respon
a la lluita amb totes les seves forces
i no para esment a l'excés dels músculs.

525 Llavors, impensable des del defici
que l'ha esperonat, s'atura, s'adolla
lassitud per tots els porus i plora.)
Sempre has dut la sort del fat, enganxada...?

.....

530 (T'asseus i amb les mans voldries cobrir-te
la cara, però no pots, perquè n'hi ha
una que la portes tancada, tant,
que has de fer servir l'altra per llevar-ne
els dits i estendre-la; sobre el palmell

535 encara blanc de prémer, veus un fil
que es recargola: esmunyedissa serp
que abandona amb presses la mà badada.
Sense remei, els ulls cansats es clouen,
tan cansats que és senzill deixar que marxi

540 i no fer cap esforç per atrapar-lo..
Dalt la fulla esmolada de l'absurd,
quin és el pols que inclina l'indecís
cap a una banda o l'altra de l'abisme?

545 Trets i senyals del vençut i del perdre,
 ajagut es deixa caure el braç las
 i mentre la mà va cap a un final
 segur i previsible, casualment
 enxampa el fil in extremis, instants
 abans no s'escapoleixi endins, entre
 550 les conques buides d'una calavera.)

El procés de debanar és molt lent,
 el fil s'enganxa entre els cossos malmesos
 i quan amb cura desfaig l'entrellat,
 555 recreo el passat d'aquelles històries.
 Llavors, la feina pot ser encara més
 difícil... Però, per fi, quina sort!
 «Veieu –crido– veieu, ara podré
 mantenir, sense problemes, la casa!»

560 Les il·lusions es mouen i, a poc
 a poc, roden feixugues. El cabdell
 creix i arrossega totes les misèries.
 Una mica més, una mica més...
 La bola és enorme i costa pujar-la.

565 Sóc una falca que aguanta i empeny,
 els músculs tibats al límit i els ulls
 a punt d'esclatar i entre els pensaments,
 cap dubte, cap indicati de feblesa:
Cus, embasta, sargeix, repunta i broda...

570 Una mica més, una mica més...
 Veus com la seguretat que vas perdre
 torna de puntetes, perquè *allí baix*
 queda lluny i *allà dalt* tan a la vora...
 Per fi arribes i durant uns segons

575 respires fondo l'aire del triomf
i repasses l'espai perquè hi ha alguna
cosa que no encaixa, perquè el que ara
no veus, abans de baixar a la vall, hi era.
I exigeixes que t'ho expliquin, a crits
580 ho exigeixes: «On és la meva casa?!»
.....
(Un desert gris-cendra i enmig una illa
verda i una muntanya que s'enlaira
espessa –poblada d'arbres– i un bosc
585 i una clariana i al centre un sot
on abans s'alçava la *teva* casa
i del sot un fil que si el resseguissis
veuries que és el mateix que cabdelles.)
.....

ÚLTIM

De com el protagonista pren una decisió important, perquè no vol tornar a posar el coll en fer una altra casa, després d'haver escoltat els relats de la vella, i, perquè intueix que en el futur, hauria de baixar de nou a la vall.

590 ·····

Molest, salto d'un llit imaginari
per tancar una finestra inexistent.

El baf insuportable de la mort
puja fins a la muntanya i destorba

595 el son de les nits dormides al ras.

Ja res no tornaria a ser el mateix.

A les parets s'aferraria l'heura
i cada matí em llevaria d'esma.

Cus, embasta, sargeix, repunta i broda...

600 I cosir de nou la casa, fins quan?

·····

Espantada d'ocellots, els corbs grallen
i amb la panxa botida de carn fàcil
abandonen espessament els arbres.

605 Els déus –déus que potser queden– maleeixen

aquells que gosin desobeir i qui
sap si, fins i tot, pujar decidits
a torbar-los la migdiada eterna.

Deixo el cabdell, abandono a la sort

610 del pendent l'última oportunitat

de tornar a construir la casa i enfilo
el camí que puja dret cap els núvols
que cobreixen els cims de la muntanya.

·····

*...i perquè, encara avui, quan la memòria ens
retorna alguna d'aquelles cançons innocents
que sonaven als camps de concentració,
la sang se'ns glaça a les venes.*

Primo Levi

...i amb la memòria trita.

Carles Riba

Referències

¹ Fragment de *The Creation* de Haydn: «De la Teva bondat, oh Senyor Déu, / la terra i el cel en són plens. / Aquest món, tan gran, tan meravellós, / és obra de les Teves mans.»

² «Del bosque dicen que se alarga hasta el mar que rodea toda la tierra y por el que andan casas de madera iguales a la mía. No sé; nunca lo he visto. Tampoco he visto el otro lado del bosque.»

«El disco», dins *El libro de arena*, de J. L. Borges

³ Un 10 de maig vaig llegir a La Vanguardia, un article d'Ana Macpherson sobre els horrors de la guerra infligits a dones bosnianes. En aquest article es fa referència a una nena que deia que «...era millor no haber nascut...», després de veure «...en el riu taules de fusta i sobre elles dones clavades. Dones que encara estaven vives, encara que els havien tallat les orelles i els havien tret els ulls...». Se'm va travessar l'esmortzar. Per la tarda, aquell mateix dia, vaig llegir el següent a la pàgina 423 de *Les aventures del bon soldat Švejk*: «...Que ningú no s'havia de rendir, perquè els serbis [...] tallarien el nas i les orelles dels presoners i els rebentarien els ulls...»

⁴ Versió literària d'un succés que fa referència al fet real de la mort per maltractaments i tortures que una mare va inferir al seu fill Llätzer (ABC del 17.3.92).

⁵ Recordo (1969) que, després dels viatges sempre llargs i cansats, recorreguts per *mil giravolts i un*, abans d'entrar a la Poble de Massaluca; adormit i marejat, ja sabia que estàvem a punt d'arribar perquè sentia la fortor d'aquella olor apegalosa –acceptada amb un cert rebuig– de les basses que acumulaven les *oliasses* –antigament, de l'aigua bruta que resta a l'infern del molí un cop separat l'oli d'oliva–, però content de trobar els meus cosins Antonio (*in memoriam*) i Joan Queralt.

⁶ *Esgolfes* és el mateix que *golfes*, però d'ús local a la Poble de Massaluca (Terra Alta).

⁷ «... de quan, infant, per primer cop amb el meu arc / vaig aterrar l'ocell que per la llum volava.» Del *Nabí* de Carner.

⁸ «Todo pasó cómo imaginara, / allà en el frente de Smolensk. / Y tú has envejecido –aunque sonrías / *wie einst*, Lili Marlen.» de Jaime Gil de Biedma.

Aquesta edició digital de *Trit*,
obra original de Manel Queralt,
amb pròleg de Jordi Llavina,
s'ha fet a Barcelona
el mes d'abril
de 2015.